

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА “ФАНДРАЛЮК ПРОТИ УКРАЇНИ”

(Заяви № 22775/03)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

31 січня 2008 року

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Фандралюк проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:
п. П. Лоренцен (P. Lorenzen), *Голова*,
п. К. Юнгвірт (K. Jungwiert),
п. В. Буткевич (V. Butkevych),
пані М. Цаца-Ніколовська (M. Tsatsa-Nikolovska),
п. Дж. Боррего Боррего (J. Borrego Borrego),
пані Р. Ягер (R. Jaeger),
п. М. Віллігер (M. Villiger), *судді*,
та пані К. Вестердік (C. Westerdiek), *Секретар секції*,
після обговорення за зачиненими дверима 8 січня 2008 року,
вносить таке рішення, що було прийняте того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою (№ 22775/03), поданою до Суду проти України відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянкою України пані Марією Василівною Фандралюк (далі — заявниця) 19 червня 2003 року.
2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — паном Ю. Зайцевим.
3. 12 грудня 2006 року Суд прийняв рішення направити заяву щодо тривалості першого провадження Уряду. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив розглядати питання щодо суті заяви та її прийнятності одночасно.

ЩОДО ФАКТІВ

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявниця народилася у 1935 році та проживає в м. Києві, Україна.

Перше провадження

5. У квітні 1994 року заявниця звернулась до Ірпінського міського суду Київської області із позовом до свого колишнього чоловіка про розподіл майна. Чоловік заявниці подав зустрічний позов. 18 серпня 1995 року суд постановив рішення про розподіл майна між заявницею та її колишнім чоловіком.
6. 6 лютого 1996 року Київський обласний суд¹ скасував це рішення та направив справу на новий розгляд.
7. 23 грудня 1997 року Ірпінський міський суд постановив інше рішення про розподіл майна між заявницею та її колишнім чоловіком. Суд також відхилив інші вимоги заявниці та зустрічні вимоги її колишнього чоловіка.
8. 10 березня 1998 року Київський обласний суд скасував це рішення та з огляду на складність справи прийняв її до свого провадження. У своїй ухвалі суд, між іншим, зазначив, що часткове відхилення Ірпінським міським судом вимог заявниці та вимог зустрічного позову фактично залишило без вирішення питання щодо права власності на будинок, що був частиною спірного майна.

¹ 3 червня 2001 року — апеляційний суд Київської області.

9. У ході згаданого вище провадження судами було призначено низку судових експертиз. Зокрема, ухвалами від 22 жовтня 1996 року та 22 квітня 1999 року суди, призначаючи додаткові експертизи, зазначили, що, «оскільки після проведення попередньої судової експертизи[з] сплинуло багато часу ВВ, її [їх] результати відповідно були застарілими та не відповідали дійсному стану справ.

10. Листом від 16 липня 2001 року апеляційний суд Київської області повернув справу на розгляд до суду першої інстанції. Суд не надав жодного пояснення цьому, окрім загального посилання на статтю 31 Закону України «Про судоустрій», яка на той час визначала компетенцію апеляційного суду.

11. 19 лютого 2002 року Ірпінський міський суд постановив рішення про розподіл майна між заявницею та її колишнім чоловіком. Зокрема, суд постановив, що заявниця не мала права власності на будинок, в якому вона проживала із своїм колишнім чоловіком.

12. 2 липня 2002 року апеляційний суд Київської області залишив це рішення без змін.

13. 20 січня 2003 року Верховний Суд України відхилив касаційну скаргу заявниці.

Друге провадження

14. У квітні 2003 року заявниця звернулась до Ірпінського міського суду з позовом до свого колишнього чоловіка, скаржачись на те, що він виселив її з будинку, в якому вони проживали. Вона також вимагала задовольнити її вимогу про вселення її у спірний будинок. 26 червня 2003 року суд відмовив заявниці у задоволенні її позовних вимог та постановив, що спірний будинок належав її колишньому чоловіку та п. М. Більш того, в березні 2003 року колишній чоловік заявниці продав свою частину будинку п. Д. Таким чином, були відсутні як право заявниці на власність щодо будинку, так і правові підстави для її вселення у цей будинок. 21 жовтня 2003 року апеляційний суд Київської області залишив це рішення без змін. 29 серпня 2005 року Верховний Суд України відхилив касаційну скаргу заявниці.

ЩОДО ПРАВА

I. ТРИВАЛІСТЬ ПЕРШОГО ПРОВАДЖЕННЯ

15. Заявниця скаржилася на те, що тривалість першого провадження була несумісною із вимогою «розумного строку», що визначена пунктом 1 статті 6 Конвенції, яка передбачає таке:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ... щодо його прав і обов'язків цивільного характеру...»

A. Щодо прийнятності

16. Суд зазначає, що скарга заявниці на надмірну тривалість провадження не є очевидно необґрунтованою у значенні пункту 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що ця скарга не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Відповідно вона має бути визнана прийнятною.

B. Щодо суті

1. Період, який підлягає розгляду

17. Уряд стверджував, що період часу, який потрібно брати до уваги, розпочався лише 11 вересня 1997 року, після визнання Україною права звертатись до Суду з індивідуальними скаргами. Таким чином, скарги заявниці, які стосуються подій до цієї дати, мають бути відхилені як несумісні з принципом *ratione temporis*.

18. Заявниця стверджувала, що період, який підлягає розгляду, розпочався в квітні 1994 року, коли вона подала скаргу до національного суду.

19. Суд зазначає, що провадження у справі заявниці розпочалось в квітні 1994 року і завершилось 20 січня 2003 року. Його загальна тривалість становила 8 років та 9 місяців. Суд нагадує, що Конвенція набрала чинності для України 11 вересня 1997 року, відповідно період, який підпадає під компетенцію Суду (*ratione temporis*), тривав п'ять років та 4 місяці. Однак, оцінюючи розумність тривалості провадження після 11 вересня 1997 року, потрібно взяти до уваги стан провадження на той час (див. «*Мілошевіч проти колишньої «Югославської Республіки Македонія» (Milosević v. «the former Yugoslav Republic of Macedonia»)*», № 15056/02, п. 21, 20 квітня 2006 року; «*Стирановські проти Польщі» (Styrzanowski v. Poland)*», № 28616/95, п. 46, ECHR 1998-VIII; «*Фоті та інші проти Італії» (Foti and Others v. Italy)*», рішення від 10 грудня 1982 року, Серія А, № 56, ст. 18, п. 53).

2. Розумність тривалості провадження

20. Уряд зазначив, що тривалість провадження у справі заявниці була розумною. Зокрема, він стверджував, що затримки в провадженні у справі мали місце у зв'язку з поданням заявницею скарг. Він також зазначив, що справа була складною, а також що судидіяли з належною сумлінністю.

21. Заявниця не погодилася.

22. Суд знову нагадує, що розумність тривалості провадження повинна оцінюватись в світлі обставин справи і з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявника та компетентних органів, важливість предмета розгляду для заявника (див., серед багатьох інших, «*Фрідлендер проти Франції» (Frydlender v. France) [GC]*», № 30979/96, п. 43, ECHR 2000-VII).

23. Повертаючись до фактів цієї справи, Суд зазначає, що справа стосувалася розподілу майна між заявницею та її колишнім чоловіком та її вирішення вимагало проведення експертизи. Не дивлячись на те, що у ході провадження Київський обласний суд прийняв справу до свого розгляду через її стверджувану складність, Суд зауважує, що згодом цей суд повернув її до суду першої інстанції. Суд вважає, що предмет спору не можна вважати занадто складним як з точки зору права, так і фактів.

24. Суд також нагадує, що, не дивлячись на те, що сторону в цивільному провадженні не можна звинувачувати у використанні засобів юридичного захисту, які передбачаються національним законодавством для захисту її інтересів, вона має розуміти, що такі дії обов'язково продовжать провадження у справі (див. «*Маліска-Васовська проти Польщі» (Malicka-Wasowska v. Poland) (dec.)*», № 41413/98, п. 46, 5 квітня 2001 року). Суд зазначає, що заявниця, оскаржуючи рішення у справі до вищих судів, сприяла продовженню тривалості провадження. Однак не можна вважати, що тривалість провадження в цій справі мала місце виключно з вини заявниці.

25. Суд звертає увагу на те, що справа двічі поверталась на новий розгляд (див. пункти 6 та 8 вище). Таким чином, Суд вважає, що затримку у провадженні також спричинили повторні перегляди справи. Хоча Суд не є повноваженим аналізувати якість здійснення правосуддя національними судами, він вважає, що, оскільки справи направляються на новий розгляд зазвичай у зв'язку з помилками, які допустили суди нижчих ланок, то повторні направлення на новий розгляд в межах одного такого провадження свідчать про серйозні недоліки судової системи («*Вярчіжєвська проти Польщі» (Wierciszewska v. Poland)*», № 41431/98, п. 46, 25 листопада 2003 року). Суд нагадує, що саме національним судам належить організувати судові провадження так, щоб вони були швидкими та ефективними (див. «*Скордіно проти Італії» (Scordino v. Italy) (no. 1)*», [GC], № 36813/97, п. 183, ECHR 2006-...).

26. Крім того, такі повернення справи на новий розгляд призвели до подальших затримок, оскільки суду були необхідні оновлені висновки судових експертів (див. пункт 9 вище).

27. Суд також зазначає, що тривалість проваджень головним чином була спричинена тим, що

Київський обласний суд прийняв справу до свого провадження, а згодом повернув її до суду першої інстанції (див. пункти 8–10 вище). Ні Київський обласний суд у своєму листі від 16 липня 2001 року, ні Уряд у своїх зауваженнях не зазначили причини такого повернення справи та неспроможності обласного суду вирішити справу після більш ніж трирічного розгляду. На думку Суду, такий підхід не можна вважати швидкою та ефективною організацією судового провадження.

28. Суд вже визнавав порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у справах, подібних до цієї (див., наприклад, *«Павлюлінець проти України» (Pavlyulynets v. Ukraine)*, № 70767/01, пп. 46–53, 6 вересня 2005 року, та *«Мороз та інші проти України» (Moroz and Others v. Ukraine)*, № 36545/02, п. 55–62, 21 грудня 2006 року).

29. Дослідивши всі надані матеріали, Суд вважає, що Уряд не надав жодного факту чи аргументу, здатних переконати Суд дійти іншого висновку у цій справі. Враховуючи практику Суду з цього питання, Суд вважає, що в цій справі тривалість провадження була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку». Отже, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

II. ІНШІ СКАРГИ

30. Заявниця також скаржилася за пунктом 1 статті 6 на несправедливий розгляд та результат цивільного провадження, а також, без посилання на будь-яку статтю Конвенції, на виселення її з єдиного місця проживання. Також заявниця скаржилася за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на порушення її права власності.

31. Уважно дослідивши зауваження заявниці, виходячи з сукупності наявних матеріалів, Суд не встановив в тій мірі, в якій він є повноважним вивчати заявлені скарги, жодних ознак порушення прав та свобод, гарантованих Конвенцією.

32. Таким чином, ця частина заяви має бути визнана неприйнятною як очевидно необґрунтована відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

33. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

34. Заявниця вимагала 51 555 грн² компенсації матеріальної шкоди та 5000 євро відшкодування моральної шкоди.

35. Уряд не висловив своєї думки з цього приводу.

36. Суд не вбачає жодного причинного зв'язку між констатованим порушенням та заявленою матеріальною шкодою, тому Суд відхиляє цю вимогу. Щодо вимоги відшкодування моральної шкоди, зважаючи на обставини справи, Суд не вважає необхідним присуджувати заявниці будь-яку іншу справедливую сатисфакцію, окрім визнання порушення її прав.

B. Судові витрати

37. Заявниця також вимагала 4971,67 грн³ відшкодування судових витрат. З цього приводу вона надала документи, що підтверджують витрати на суму 1721,67 грн⁴. Вона також заявила, що

² Приблизно 7176,80 євро.

в ході національного провадження її інтереси представляв юрист, але не надала підтверджуючі документи, оскільки її справу було знищено під час пожежі.

38. Уряд не висловив своєї думки з цього приводу.

39. Відповідно до практики Суду заявник має право на відшкодування судових витрат у разі, якщо буде встановлено, що вони були необхідними і дійсно понесеними, а їх сума була розумною. У цьому випадку, враховуючи надані матеріали та зазначені вище критерії, Суд вважає доцільним присудити 200 євро.

С. Пеня

40. Суд вважає доцільним призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо надмірної тривалості першого провадження прийнятною, решту заяви — непринятною;

2. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо надмірної тривалості першого провадження;

3. *Постановляє*, що визнання порушення є достатньою справедливою сатисфакцією за статтею 41 Конвенції;

4. *Постановляє*, що:

(а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявниці 200 (двісті) євро відшкодування судових витрат, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу, з урахуванням будь-якого податку, який може бути стягнуто із зазначеної суми;

(b) зі сплином зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткових пункти;

5. *Відхиляє* інші вимоги заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено в письмовій формі 31 січня 2008 року відповідно до пп. 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

К. ВЕСТЕРДІК (C. Westerdiek)
Секретар

П. ЛОРЕНЦЕН (P. Lorenzen)
Голова

³ Приблизно 692 євро.

⁴ Приблизно 240 євро.